

Forskar- utbildningen i allmänmedicin har blivit bättre

Nationella forskarskolan kan ge skjuts åt allmänmedicinsk forskning

MARGARETA I HELLGREN, distriktsläkare, Skövde; doktorand, Göteborgs universitet
margareta.leonardsson-hellgren@vgregion.se

MALIN SJÖSTRÖM, distriktsläkare, Östersund; doktorand, Umeå universitet

JENNY ECKNER, distriktsläkare,

Skanör; doktorand, Göteborgs universitet

KRISTIAN GJESSING, ST-läkare i allmänmedicin, Linköping; doktorand

PÅR JENNERSJÖ, distriktsläkare, Borensberg; doktorand; de båda sistnämnda Linköpings universitet

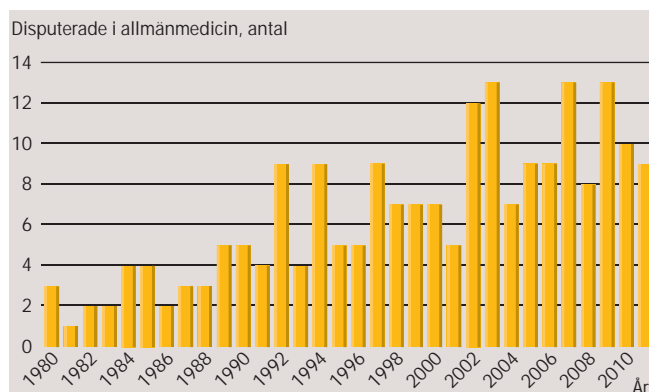
År 2007 gav regeringen Olle Stendahl uppdraget att utreda den kliniska forskningen i Sverige. Detta resulterade i utredningen »Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen« [1]. Där konstaterades att Sverige hade tappat i kvalitet jämfört med andra jämförbara länder. I utredningen föreslogs att 100 kliniska forskare årligen skulle utbildas för att möta pensionsavgångar och garantera rekrytering av yngre forskare [1].

Detta utgjorde bakgrunden till Vetenskapsrådets utlysning 2009 om bidrag till sju forskarskolor, varav en i allmänmedicin. Vetenskapsrådets övergripande mål var att bidra till universitetens kvalitetsarbete inom forskarutbildningen. Andra viktiga mål för satsningen var att stimulera mång- och tvärvetenskap liksom att bidra till samverkan nationellt och internationellt.

Allmänmedicinsk forskning utgör i dag ungefär 1 procent av den totala medicinska forskningen i Sverige. Detta står i stark kontrast till den kliniska verksamheten där allmänmedicin står för en stor del av sjukvården – två tredjedelar av befolkningen i Sverige söker primärvården under en 3-årsperiod. Medan ca 30 procent av läkare inom specialistsjukvården är disputerade, uppgår andelen inom allmänmedicin endast till ca 3 procent [2].

Allmänmedicin blev en egen specialitet i Sverige i början av 1980-talet och har i dag ca 5 200 yrkesverksamma allmänläkare [3]. Den första allmänmedicinska avhandlingen kom 1980, och den första allmänmedicinska professuren inrättades 1981 vid Lunds universitet följt av professorer i Göteborg, Umeå, Linköping och Stockholm [4]. Från 1980 fram till i dag har antalet disputerade allmänläkare ökat från några enstaka till ca 10 per år i en ökad trend (Figur 1).

En förklaring till den, trots allt, låga forskningsgraden kan vara att ämnet är relativt nytt inom akademien. Många forskare inom allmänmedicin startar också sin forskarkarriär sent i

Figur 1. Antal disputerade i Sverige i allmänmedicin 1980–2011.

livet och hinner därmed inte bygga upp starka forskningsmiljöer. Slutligen finns farhågor om att världsvalssystemet kan missgynna forskningen med ökat krav på »produktion« och omedelbar tillgänglighet på vårdcentralerna.

Nuvarande forskarutbildning inom allmänmedicin

Redan i slutet av 1980-talet startade en forskarutbildning för allmänmedicinare vid Lunds universitet. Denna utbildningsmodell spreds över landet och finns nu vid de flesta utbildningsorter. Dessutom har landstings- eller regiondrivna FoU-enheter växt upp för att främja forskning och utbildning [5]. Bredden på den allmänmedicinska forskningen är stor, men samarbetet har dock varit sparsamt mellan de olika universiteterna liksom mellan forskarutbildningarna på de olika universiteterna.

Nationella forskarskolan i allmänmedicin

I nationell konkurrens fick Umeå universitet i samarbete med Linköpings och Göteborgs universitet uppdraget att starta en nationell forskarskola i allmänmedicin. Det övergripande målet är att utveckla och öka forskning och forskarutbildning inom allmänmedicin i Sverige. Det specifika målet är att säkerställa att vi får en ny generation välutbildade forskare med en utbildning som håller hög internationell standard.

För att få största möjliga effekt ges prioritet till doktorander i allmänmedicin, oberoende av yrkesgrupp, som ännu inte passerat mittseminariet. Forskarskolan fokuserar på att

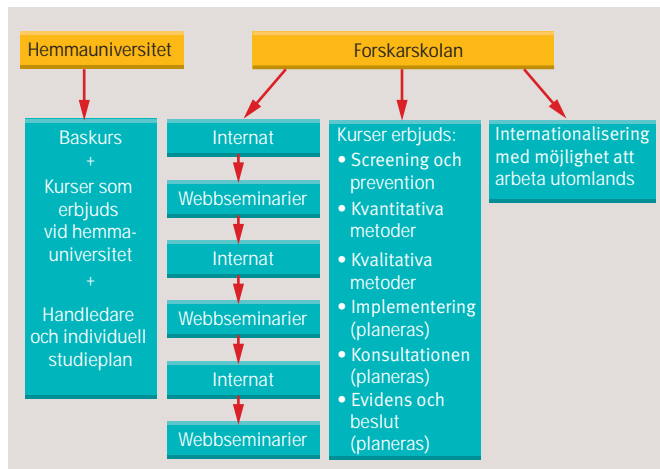
- ge den utbildning doktoranderna inte får på hemmauniversitetet
- stärka nätverken mellan landets unga forskare i allmänmedicin
- öka erfarenheten av internationell utbildning
- utveckla en webbaserad utbildningsplattform för att underlätta deltagande från olika delar av landet.

Forskarskolans upplägg. Forskarskolans upplägg är att för-

■ sammanfattat

Vetenskapsrådet tillsatte 2009 medel till allmänmedicinsk forskning för att bidra till universitetens kvalitetsarbete inom forskarutbildningen och stimulera mång- och tvärvetenskap samt bidra till samverkan nationellt och internationellt.

Tack vare denna satsning sattes Nationella forskarskolan i allmänmedicin 2010. Flera av de uppställda målen har nåtts, och även om det finns positiva tendenser får framtiden utvisa om kvalitet och internationalisering ökat i önskvärd utsträckning.

Figur 2. Nationella forskarskolans upplägg.

medla en bred, högkvalitativ undervisning med hjälp av seminarier i internatform och webbaserad undervisning (Figur 2). Skolan är landsomfattande och vänder sig till alla yrkeskategorier verksamma inom allmänmedicin.

Erfarenheter från första året i forskarskolan. Under första året genomfördes två internat och sju webbseminarier. Internaten och webbseminarierna utgjorde tillsammans en kurs i vetenskaplig kommunikation.

Utöver detta har skolan erbjudit kurser i »screening och prevention«, »epidemiologi och statistik« och »kvalitativ metodik«. Deltagarna har fått möjlighet att påverka innehållet i seminarier och kurser. Samtliga seminarieuppgifter har byggts på deltagarnas egna projektplaner och har kunnat utnyttjas i egna artiklar och alternativt läggas till kappan i avhandlingen.

En summa på upp till 30 000 kronor ställs också till förfogande, efter ansökan, för var och en av deltagarna för att stimulera till internationellt arbete kring avhandlingen.

Deltagare. Alla deltagare är registrerade som doktorander och har gått eller går de grundläggande baskurserna på sitt eget universitet. Första terminens tio studenter är alla allmänläkare, antingen färdiga specialister eller under ST-utbildning. År 2 har även andra yrkeskategorier representerats, som sjuksköterskor, sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Den geografiska spridningen är stor, från Skanör i söder till Kalix i norr. Forskningsprojekten har en dominans för hjärtsjuklighet, diabetes och psykiatrisk problematik kompletterat med inkontinens samt effektivitet och förbättringsarbete i primärvården.

Utfall. Vid den utvärdering som gjordes efter 1 år gav de första 10 deltagarna mycket gott betyg åt undervisningen i forskarskolan. De fick svara på frågan om forskarskolan uppnått de uppställda fyra målen med verksamheten, och resultatet

»Vid den utvärdering som gjordes efter 1 år gav de första 10 deltagarna mycket gott betyg åt undervisningen i forskarskolan.«

varierade från ett medelvärde på 7,6 (skala 1–10) på frågan om erfarenheten av internationellt samarbete ökat till 9,1 på frågan om forskarskolan erbjudit undervisning som man inte kunnat få på hemmauniversitetet.

Webbseminarierna har erbjudit en möjlighet till personlig utbildning och kontakt mellan deltagarna trots stora avstånd. Även möjligheten att lyssna på seminariet i efterhand har varit uppskattad.

Kurser med djup och bredd

Som framgår av sammanställningen har arbetet påbörjats för att uppfylla de mål som ställts upp av Vetenskapsrådet: att bidra till universitetens kvalitetsarbete inom forskarutbildningen och att stimulera mång- och tvärvetenskap liksom att bidra till samverkan nationellt och internationellt.

Forskarskolan har inneburit en kvalitetshöjning av forskarutbildningen i allmänmedicin, eftersom skolan erbjuder nya och innehållsmässigt förändrade kurser som ges på en mer avancerad nivå. Eftersom kurserna ges i samarbete mellan flera institutioner representerande olika universitet, har de fått ett djup och en bredd som inte varit möjlig tidigare.

Genom de internationella lärarna och det sammanlagda internationella kontaktnät som de seniora forskarna på de tre universitetstyperna erbjuder, har forskarstuderande getts möjlighet till internationell samverkan.

Webbseminarierna har inneburit något helt nytt och är en klar framgångsfaktor; den har gjort forskarskolan tillgänglig oavsett var man bor i landet, antalet resor har kunnat minimeras, och tiden har därmed kunnat användas effektivt.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

■ *Författarna deltar i första årskursen på Nationella forskarskolan i allmänmedicin.*

Kommentera denna artikel på [Läkartidningen.se](http://Lakartidningen.se)

REFERENSER

1. Utbildningsdepartementet. Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. SOU2008:7.
2. Thorn J, Samuelsson E, Wändell P, et al. Läget för svensk allmänmedicinsk forskning. Inventering av större forskningsprojekt och deras finansiering. *Läkartidningen*. 2008;105(40):2778-80.
3. Wittgren H, Andersson O. Vården behöver fler allmänläkare. *Läkartidningen*. 2011;108(51-52).
4. Håkansson A, André M, Björkelund C, et al. Allmänmedicinsk forskning växer – men tillräckligt snabbt? *Läkartidningen*. 2006; 103(24-25):1968-71.
5. Svensk förening för allmänmedicin. <http://www.sfam.se>

Vad är på gång? Aktuella disputationer på [Läkartidningen.se/disputationer](http://Lakartidningen.se/disputationer)

Utmanande saklig

Läkartidningen